

виконуються на ньому, конструкцією машин та принципом управління.

Швейна машина – є об'єктом точної механіки. При роботі на ній, можуть діяти такі небезпечні та шкідливі для людини, виробничі фактори: рухомі частини швейного обладнання; підвищена температура повітря робочої зони; недостатня освітленість робочої зони;

Тож у приміщеннях, де здійснюються роботи зі швейним обладнанням, повинна бути присутня медична аптечка, повністю укомплектована всіма необхідними медикаментами і перев'язувальними засобами.

Навчання технології виготовлення швейних виробів та роботи зі швейним обладнанням розпочинається ще в школі на уроках трудового навчання. Існує рід правил техніки безпеки, яких повинні дотримуватися учні при роботі на швейних машинах [1]. Зупинимось детальніше на них.

Перед початком роботи на побутовому швейному обладнанні потрібно одягнути спецодяг та прибрати волосся під косинку. Стілець слід розташувати навпроти голки побутової швейної машини з ножним приводом. Необхідно прибрати з робочого столу всі зайві предмети, які не використовуються під час роботи. Сидіти потрібно на всій поверхні стільця, злегка нахилившись вперед, спину слід тримати тільки прямо. Ноги на педаль необхідно поставити таким чином, щоб носок правої ноги був висунутий злегка вперед. Ліву ногу слід розташувати ближче до переднього краю педалі. Відстань від очей до виробу має бути 30 – 40 см. Кисті рук слід розташувати на платформі перед лапкою побутової швейної машини. Лікті повинні бути на одному рівні з робочим столом.

Під час роботи на швейному обладнанні працювати потрібно обома руками. Необхідно уважно стежити за робочою позою та положенням рук: не схилитись близько до рухомих та обертових частин швейного обладнання, не підводити руки близько до голки. Обрізати нитки слід тільки ножицями. У ході виконання роботи слід пам'ятати та дотримуватись вимог інструкції з техніки безпеки.

Після закінчення необхідно поставити швейну машину на вільний хід. Слід прибрати своє робоче місце, розкласти всі робочі інструменти на відведені для їх зберігання місця. При необхідності виконати чистку та змащення швейної машини. Потрібно підкласти невеликий шматок тканини під лапку швейної машини і опустити лапку.

Під час аварійної ситуації необхідно діяти згідно вимог безпеки праці при роботі зі швейним обладнанням. У разі поломки голки, обриві приводного ремня слід негайно припинити роботу. У випадку отримання травми необхідно негайно надати першу невідкладну допомогу та звернутися до найближчого медичного закладу або викликати службу швидкої допомоги.

Список використаних джерел

1. Інструкція з охорони праці для учнів при роботі на побутовій швейній машині з ножним приводом. URL: <https://osvita-docs.com/node/136>
2. Нові Правила охорони праці для працівників швейного виробництва. URL: <https://www.sop.com.ua/news/890-novi-pravila-okhoroni-pratsi-dlja-pratsivnikiv-shvejnjogo-virobnitstva>

ВАЖЛИВІСТЬ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ

Прусова Маріанна Олександрівна

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Анотація. У статті проаналізовано особливості розвитку культури безпеки в учнів під час вивчення природничих дисциплін. Зазначається, що результатом такого навчання в школі має бути гармонійно розвинена особистість, яка сформувала навички та вміння, що

забезпечують власну гарантію безпеки; людина, що розуміє відповідальність за власні необдумані вчинки та їх наслідки.

Ключові слова: культура безпеки, здоров'я, техніка безпеки, компетентність, природничі науки, ризик.

Конвенція про права дитини закріплює положення про те, що всі держави-учасниці несуть відповідальність за забезпечення найкращого виживання та здорового розвитку дитини [4].

Проте виживання та здоров'я дитини можливе лише за умови розвитку культури безпеки. Ефективне виховання культури безпеки можливе лише за умови організації відповідного навчально-виховного процесу, що забезпечує цілеспрямовану підготовку учнів до профілактики та подолання впливу шкідливих і небезпечних факторів безпеки [1].

Оскільки процес формування культури безпеки в учнів є комплексним і передбачає розвиток знань з техніки безпеки та формування вмінь і навичок безпечної поведінки в стандартних і нестандартних ситуаціях, включає мотиваційну сферу життєдіяльності, його зміст відображено у вивчення природничих наук можливостей цих предметів. Зміст освіти безпеки людини загалом відображає специфіку предметів фізики, хімії, біології, географії, трудового навчання, наприклад природознавства, а також особливості умінь і навичок, що формуються в учнів під час навчального процесу [1].

Вибір методів навчання має насамперед запропонувати значущу підтримку свідомого засвоєння правил і норм безпечної поведінки. Це може відбуватися як у процесі пояснення предмета, так і в процесі справляння з ним самими учнями. З методів пояснення матеріалу найбільш оптимальними для цієї мети є ті, що ґрунтуються на логічних висновках індукції та дедукції. Індуктивний спосіб пояснення визначається таким підходом до теорії безпеки життєдіяльності, що реалізує перехід від конкретних фактів до загальних визначень, від простого до складного. Дедуктивне пояснення характеризується переходом від загальних визначень (ідей) до конкретних випадків. Оскільки матеріал з безпеки людини на уроках природознавства не є принципово орієнтованим, а лише логічно з ним пов'язаний, то, на нашу думку, вибір методів навчання має оптимально поєднувати дедуктивний та індуктивний методи, що значною мірою залежить від змісту матеріалу. При цьому методи навчання викладача з формування знань з безпеки життєдіяльності в наукових дослідженнях повинні забезпечувати активну пізнавальну діяльність учнів протягом усього вивчення предмета. Тому методи розв'язування задач повинні мати відповідне місце в системі вчителя. Оскільки ці методи не завжди придатні для використання в природничому навчанні, оскільки вимагають високого рівня підготовки процесів мислення учнів, дослідницькі завдання, наприклад, прогнозування результатів і наслідків небезпечних і шкідливих для людини та навколишнього середовища впливу [3].

Можна використовувати фактори: планування досліджень; розуміння певних конкретних ситуацій; пояснення незвичайної ситуації та можливих шляхів виходу з неї; вибір надійних і відповідних засобів захисту; передбачення можливих наслідків своєї діяльності та діяльності інших людей і т. д. Тому, плануючи безпеку культурного виховання в природознавстві, вибір методів навчання має бути спрямований на формування належності до своїх дій з урахуванням підходів, методів, засобів навчання відповідних дисциплін та закладені в учнів культура безпеки.

У концепції відповідальності як якості особистості Л. М. Фрідман виділяє такі складові [6]:

- чітке знання конкретних обов'язків окремих осіб, які є важливими для них і для суспільства;
- прийняття цих обов'язків, позитивний особистий досвід ставлення до них, спроба їх виконання;
- переведення взятих на себе обов'язків у конкретні дії та факти, здатність особистості контролювати свої дії, поведінку, виявляти відхилення від реалізованої програми

цілого та вносити відповідні корективи в план дій.

Дуже важливо, щоб у процесі навчання вчитель не тільки постійно самоконтролював свої дії, а й навчав цьому учнів. Особливо це стосується уроків, на яких використовується потенційно небезпечне шкільне обладнання, матеріали, розчини, сполуки тощо. У такій ситуації вчителі та учні не мають права на помилку, оскільки це може завдати значної шкоди їхньому здоров'ю чи коштувати навіть життя. Вибір безпечних методів навчання повинен гарантувати учням високий ступінь самостійності. У зв'язку з цим, крім прийомів організації навчальної діяльності під керівництвом учителя, використовуються різні методи самостійної роботи учнів. Це може бути: робота з книгою та додатковою інформацією чи інтернет-медіа; підготовка матеріалів та звітів; досліди та спостереження в домашніх умовах; складання та розв'язування задач на основі фактичного матеріалу; виконання дослідницьких завдань тощо. Важливою вимогою до методів навчання є те, щоб вони сприяли мотивації учнів до безпечної діяльності. Для виконання цієї вимоги вчитель використовує пізнавальні ігри, навчальні бесіди, створює потенційно небезпечні ситуації на уроці та під час позакласної роботи з подальшим їх вивченням, аналізом та визначенням шляхів їх прогнозування та запобігання, а також заходів у разі їх виникнення [3].

Одним із найважливіших завдань у формуванні культури безпеки при користуванні навчально-дослідницькою базою є формування в учнів умінь і навичок безпечного користування ними: лабораторної компетентності та усвідомлення будь-яких небажаних наслідків використання цих дослідницьких засобів. Безсумнівно, важливою у підготовці та проведенні лабораторних уроків залишається діяльність вчителя, оскільки саме учитель повинен творчо спланувати систему підготовки знань, умінь і навичок для безпечного використання засобів навчання учнів. При цьому він, знаючи рівень розвитку учнів, їх кмітливість і творчі здібності, може передбачити і запобігти всім небажаним небезпечним ситуаціям, а в разі їх виникнення розробити певний оптимальний алгоритм дій, вміло координувати свою діяльність і дії учня [5].

Розвитку вміння правильно поводитися в тій чи іншій ситуації передують знання і вміння передбачати варіанти поведінки людини в нестандартній ситуації, робити необхідні розрахунки і висновки, аналізувати їх і робити відповідні висновки. На сучасному етапі наука має спільний об'єкт вивчення, науковці використовують єдину термінологію, засоби та методи дослідження, їхні досягнення є основою сучасної техніки, тому вчителі природничих класів мають можливість надати учням сучасні методи, інструменти, засоби для вивчення взаємодій з природою та взаємозалежності людини і навколишнього природного середовища, формування основних нормативів безпеки.

До основних факторів і параметрів природного середовища, з якими знайомляться учні на уроках усіх природничих дисциплін, належать: температура, тиск, вологість, густина, щільність, електричний струм, магнітне поле, вібрація, звук, радіоактивність, швидкість тощо. З усіма цими поняття та цінностями детально знайомляться учні під час вивчення відповідних природничих наук з урахуванням їх специфічних особливостей. У цій ситуації важливо показати роль цих відповідних предметних понять і змінних у ході різноманітних процесів у біосфері та уточнити норми їх безпеки. Згідно з нашими дослідженнями, процес формування знань учнів про безпеку життєдіяльності на уроках фізики, хімії, географії, біології та професійно-технічної освіти має деякі особливості:

1) є логічним продовженням процесу формування знань учнів з безпеки життєдіяльності в початковій школі, таких, як базові знання про безпеку та поведінку у разі загрози, які вже мають учні;

2) вона базується на елементах знань, отриманих студентами при вивченні інших дисциплін і потребує широкого й постійного застосування, тобто базується на міжпредметних зв'язках природничих та інших дисциплін, тобто характеризується як специфічне комплексне знання;

3) відбувається в аудиторії та в інших формах навчання (лабораторні заняття, практикуми), а також у позаурочній формі у формі навчальних поїздок, практик,

конференцій тощо та під час самостійної роботи учнів;

4) деталізацію сприйняття навчальної інформації про дію небезпечних і шкідливих факторів навколишнього середовища через відсутність достатнього життєвого досвіду в учнів і тому вимагає максимальної візуалізації теоретичного матеріалу та практичної розробки правил поведінки;

5) особливості психолого-фізіологічного розвитку підлітків зумовлюють необхідність посилення ролі вчителя у формуванні знань учнів про безпеку життєдіяльності.

Враховання всіх вимог до організації процесу формування знань учнів з теми безпеки життєдіяльності дозволяє вчителю спланувати його та пов'язати з конкретним матеріалом з відповідних природничих наук [4].

Плануючи процес формування знань учнів з безпеки життєдіяльності на уроках природознавства, вчитель повинен враховувати такі вимоги:

1) інформація про безпеку життєдіяльності має бути систематичною та логічно пов'язаною зі змістом відповідного курсу;

2) матеріали безпеки життєдіяльності повинні відповідати принципу науковості, сприяти відповідальному ставленню до біосфери та її основної складової – людини, розуміти наслідки процесу їх взаємодії з навколишнім середовищем;

3) опрацьовані теми мають активізувати розумову діяльність учнів, сприяти розвитку їх логічного мислення та приймати оптимальні рішення щодо власної діяльності.

Аналіз освітнього процесу за природничими спеціальностями – фізикою, хімією, біологією, географією та професійною освітою – показує, що вивчення цих дисциплін є ефективним вихованням у студентів знань, умінь, навичок, переконань з безпеки життєдіяльності [2].

Результатом такого навчання в школі має стати гармонійно розвинена особистість, яка має сформовані навички та вміння щодо власної безпеки, почуття відповідальності за власні необережні вчинки та їх наслідки.

Список використаних джерел

1. Бойко Т. В. Здоров'язберігаючі технології і сучасна система освіти *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки.* – 2013. Вип. 108.1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2013_1_108_12
2. Горностай О. Б., Мірус О. Л. Високий рівень культури безпеки праці як фактор зменшення виробничого травматизму. *Вісник Львівського держ. ун-ту безпеки життєдіяльності.* 2010. № 4. С. 100–105.
3. Зоріна М. О. До проблеми визначення актуальності й особливостей формування культури безпеки життєдіяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі.* 2010. Вип. 8. С. 149–153.
4. Конвенція про права дитини. К.: Столиця, 1997. 32 с.
5. Немкова И. Н. Формирование культуры безопасности жизнедеятельности студентов в процессе профессиональной подготовки в ВУЗе: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Тамбов, 2005. 238 с.
6. *Освітні технології* : навч. метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. За ред. О. М. Пехоти. К.: Видавництво А. С. К., 2003. 255 с.

ФОРМУВАННЯ НЕОБХІДНИХ М'ЯКИХ НАВИЧОК ДЛЯ ПОДОЛАННЯ СТРЕСОВИХ СИТУАЦІЙ

Пуляк Ольга Василівна, Пуляк Анастасія Ігорівна

Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

Анотація. В роботі проаналізовано основні м'які навички, які, на думку авторів, необхідні людині для подолання стресових ситуацій в період воєнного стану. Ці навички умовно розділено на дві групи: м'які навички самодопомоги (стресостійкість, емоційний